

Zavod Republike Slovenije
za zaposlovanje

Območna služba Maribor
Gregorčičeva 37, 2000 Maribor
T: 02 235 77 00
F: 02 252 22 57
www.ess.gov.si

Vključevanje mladih invalidov v delo in družbo s programom zaposlitvene rehabilitacije

Vsako leto se s koncem šolskega leta v evidenco brezposelnih vpišejo mladi, ki jim je potekel status v izobraževalnem procesu. Največkrat življenjsko pot nadaljujejo z iskanjem delodajalca, ki bo pripravljen izkoristiti njihovo znanje in tudi izkušnje, pridobljene s študentskim delom ali prakso v šoli. Skozi svetovalni proces na Zavodu RS za zaposlovanje (v nadaljevanju Zavod) spoznajo in natančneje določijo svoje zaposlitvene cilje ter pridobivajo informacije, kako najti zaposlitev.

Za večino mladih iskalcev dela predstavlja največjo oviro pomanjkanje delovnih mest v okviru pridobljene izobrazbe. Sicer se zelo dobro znajdejo v svetu informacijske tehnologije, uporabljajo različna družbena omrežja, govorijo tuje jezike, njihov adut je mladost, aktivnost in ne nazadnje tudi zdravje. Pri svojem delu pa svetovalci srečujemo tudi ljudi, ki se zaradi zdravstvenih težav brez dodatne pomoči ne zmorejo vključiti v delo in družbo, in tem je namenjena zaposlitvena rehabilitacija, ki jo izvajamo na Zavodu.

Strokovni delavci, ki izvajamo programe za osebe s težavami na področju zaposlovanja, ki so posledica zdravstvenih dejavnikov, ugotavljamo, da šolski sistem precej dobro poskrbi za otroke in mladino. Že od vrtca naprej je mogoče izkoristiti dodatno strokovno pomoč in prilagoditve, če je otrok prepoznan kot otrok s posebnimi potrebami. Šole so se v glavnem pripravljene potruditi in zagotavljajo maksimalno podporo tem otrokom, mladostnikom in staršem. Seveda je v času vključenosti v izobraževalni proces vloženega ogromno truda, energije in dostikrat tudi garanja vseh udeležениh, da se doseže uspeh, katerega vrhunec je seveda dan, ko se pridobi zaključno spričevalo in s tem potrditev, da napor ni bil zaman.

Ravno zato, ker je sfera šolstva pri nas razmeroma varen sistem, ki zagotavlja vključenim kar nekaj ugodnosti, se mladi vpisujejo v različne programe in s tem ohranjajo status dijaka ali študenta. Žal pa država odpove pri programih, ki bi zagotavljali socialno in delovno vključenost mladih po izteku izobraževanja. Na Zavodu se zato večkrat zglasijo starši z otroki, ki so zdaj 'brezposelne osebe' in pričakujejo pomoč v smislu 'vključite ga nekam, saj ne more biti doma ves dan sam'. Kljub integraciji otrok s posebnimi potrebami v redne izobraževalne programe in čeprav ti otroci šolske obveznosti z ogromnim angažiranjem in podporo največkrat zmorejo, pa na socialnem področju ostajajo na robu in jih sovrstniki ne vključujejo v svojo družbo. Po tem, ko nehajo obiskovati izobraževalne programe, se njihovo družabno življenje skrči na družinske člane, ki so zaradi službe pogosto odsotni, in na uporabo družbenih omrežij iz domačih prostorov.

Svetovalci zaposlitve so največkrat tisti, ki prepoznajo potrebo po dodatni strokovni pomoči pri ljudeh, ki jih obravnavajo. Se pa zgodi, da starši otrok s posebnimi potrebami sami poiščejo stik z rehabilitacijsko svetovalko na Zavodu, saj jim je že ob vstopu v svet odraslih jasno, da njihov otrok zaradi zdravstvenih težav ne more konkurirati ostalim iskalcem zaposlitve. Po pogovoru in pregledu zdravstvene in druge dokumentacije se lahko odločijo za vložitev vloge za priznanje statusa invalida, če tega nimajo priznanega po drugih predpisih, in pravico do zaposlitvene rehabilitacije. Vključijo se k enemu od izvajalcev zaposlitvene rehabilitacije na krajšo obravnavo, kjer strokovni delavci (zdravnik, spec. med. dela, prometa in športa, socialni delavec, psiholog in delovni terapevt) na podlagi pregledov, testiranj in delovnih preizkusov oblikujejo mnenje o vplivu zdravstvenega stanja na delazmožnost, delovanju v delovnih situacijah ter predlagajo nadaljnje aktivnosti. Mnenje in zdravstveno dokumentacijo pregleda še rehabilitacijska komisija na Zavodu in na podlagi obravnave pri tej komisiji Zavod izda odločbo o priznanju statusa invalida in pravice do zaposlitvene rehabilitacije.

Program zaposlitvene rehabilitacije je zelo podoben vključitvi v 'pravo' zaposlitev, vendar poteka prilagojeno posameznikovim zmožnostim. To pomeni, da je treba vsak dan vstati, priti na delovno mesto in se potruditi za čim boljšo delovno učinkovitost. Ker se v zaposlitveno rehabilitacijo velikokrat vključujejo invalidi brez delovnih izkušenj ali dolgotrajno brezposelni, je na začetku pričakovana šesturna navzočnost, ki pa se v skladu s pridobivanjem delovne kondicije podaljšuje do polnega delovnega časa. V začetku se izvaja v prilagojeni delovni sredini pri izvajalcih zaposlitvene rehabilitacije, ob nenehnem spremljanju in s podporo strokovnih delavcev. Ko invalid napreduje do te mere, da je zmožen vključitve v realno delovno okolje ali prilagojene oblike zaposlovanja, kot so invalidska podjetja ali zaposlitveni centri, se prične usposabljanje na konkretnem delovnem mestu, seveda spet s strokovni pomočjo in spremljanjem tako strokovnih delavcev izvajalca zaposlitvene rehabilitacije kot tudi rehabilitacijskih svetovalk Zavoda. Če je invalid na delovnem mestu uspešen, ga delodajalec največkrat zaposli. Vpliv invalidnosti na zaposljivost pa je lahko tudi tako pomemben, da kljub doseženi izobrazbi invalid ni zaposljiv. Kadar se v postopku zaposlitvene rehabilitacije ugotavlja, da tudi ob veliki angažiranosti invalida in strokovni podpori njegova delovna učinkovitost daljše obdobje (vsaj tri mesece) ostaja pod 30 % pričakovane delovne učinkovitosti, invalid ni zaposljiv.

Trajanje zaposlitvene rehabilitacije prilagajamo potrebam vključenih invalidov. V času vključitve invalid dobi povrnjene prevozne stroške, upravičen je tudi do denarnega prejemka v višini 40 % minimalne plače mesečno, če se storitve zaposlitvene rehabilitacije izvajajo v obsegu najmanj 100 ur in če rehabilitant ni prejemnik denarnega nadomestila ali denarne pomoči po predpisih z naslova pravic brezposelnih oseb ali nadomestila po predpisih z naslova invalidskega zavarovanja.

Ob zaključku zaposlitvene rehabilitacije Zavod izdela oceno zaposlitvenih možnosti in izda odločbo o zaposljivosti ali nezaposljivosti. Kar se je v programu zaposlitvene rehabilitacije izkazalo kot dobro, je možnost postopnega obremenjevanja in napredovanja invalidov, strokovna podpora pri vključevanju v delo, dodatna pomoč pri iskanju ustreznega dela in ne nazadnje tudi umestitev v programe socialne vključenosti, če gre za invalida, ki zaradi svoje invalidnosti ni zaposljiv.

Praktične izkušnje kažejo, da je za mnoge mlade invalide res velik šok spoznanje, da jim pridobljena izobrazba ne koristi pri vstopu na trg dela, vsaj ne v smislu možnosti opravljanja svojega poklica. Proces soočanja z realno situacijo je dolgotrajen in lahko zelo boleč. Še težje je sprejeti dejstvo, da po vsem vloženem lastnem angažiranju in angažiranju okolja v času šolanja invalid ni zaposljiv. Tudi vključevanje v programe socialne vključenosti, ki so namenjeni tem invalidom, je proces, zaradi katerega del zaposlitvene rehabilitacije večkrat poteka ravno na način, da se invalida umesti v program. Pogrešamo pa možnosti za invalide, ki se ne najdejo v obstoječih programih in ki jih je vedno več. Zanje je žal za zdaj edina realnost, da ostajajo osamljeni za zidovi domov. In naša skupna družbena odgovornost je, da oblikujemo nove možnosti za povezovanje, s tem pa odvzamemo skrb z ramen staršev in obogatimo življenja tudi tej skupini mladih ljudi.

Pripravila: Mira Zapečnik